

PROVOCĂRI LA ADRESA SECURITĂȚII ÎN EUROPA CENTRALĂ ȘI DE SUD-EST

II

GEOGRAFIA ȘI CULTURA ISTORICĂ A UNUI CONFLICT INTERETNIC. ETICA DISENSIUNILOR ROMÂNNO-MAGHIARE

Cătălin-Gabriel Done¹

Abstract

Inter-civilizational relations have been, for most of the history, antagonistic. Political and cultural identities have played a key role in the development of good neighborly relations, but also of conflicts. From the beginning of the Middle Ages, Europe was subjected to cultural and armed revisionism, which caused a series of conflicts between nations that would be born throughout history, influencing the present.

As Samuel Huntington remarked, "the West is the only civilization that has had a major, sometimes devastating, impact on all others,"² which is why it is understandable why the nations of Europe fought to be part of this West.

The Romanian-Hungarian conflict has deep roots, being able to be identified since the reign of King Stefan I of the Hungarians (1000-1038), the conquest of Transylvania by the Hungarians taking place completely in 1200.

Since then and until now, interethnic relations have been permanently conflictual, the appearance of Greater Romania at the end of the First World War and the regain of the right to govern Transylvania by the Romanian authorities being the stake of countless systemic diplomatic, political and social conflicts.

With a Hungarian ethnic minority of about 1.5 million citizens and a parliamentary group representing Hungarians trying to gain autonomy for a central region, Romania is facing a dilemma - does ethnic Hungarian loyalty to the Romanian state exist? ESGA seeks to formulate, based on a political and social analysis, proposals that limit the impact of intercultural and interethnic conflict on the legal and constitutional order of Romania.

---

¹ Cătălin-Gabriel Done a absolvit cursurile de master specialitatea Relații Internaționale și Integrarea Europeană în cadrul Departamentului de Relații Internaționale și Integrare Europeană, Școala Națională de Studii Politice și Administrație Publică, București. În prezent este expert asociat al Asociației Experts for Security and Global Affairs, România. Opiniile exprimate în acest studiu aparțin autorului și nu coincid neapărat cu cele ale partenerilor ESGA.

² Samuel Huntington, 'Vestul și Restul: Probleme Intercivilizaționale', în *Ciocnirea Civilizațiilor și Refacerea Ordinii Mondiale* (București: Litera, 2018), 331–78.

Observații politico-istorice

Relansarea discursului politic privind autonomia "Ținutului Secuiesc" și încercările reprezentanților parlamentari ai minorității maghiare de a repune pe tapet problemele comunității privind dreptul la autodeterminare, a stârnit un val de critici majore din partea președintelui României și a unei mari părți a societății.

Adoptarea tacită, de către Camera Deputaților (ca primă cameră sesizată), a unei inițiative legislative privind acordarea statutului autonom unei regiuni formate din județele Covasna, Harghita și Mureș³ a reaprins lungul șir al dezbaterilor privind loialitatea cetățenilor români de etnie maghiară față de statul român și a accentuat discrepanțele de bună conviețuire socială dintre etnicii maghiari și majoritatea românească.

Confruntarea dintre cele două părți – română și maghiară, are rădăcini adânci în istoria medievală, modernă și contemporană a Europei. Cucerirea regiunii istorice a Transilvaniei de către maghiari a impus o redimensionare a caracterului statal medieval, astfel că românii din Transilvania nu s-au putut bucura de dreptul de a-și întemeia un stat, ci au fost obligați să devină supuși ai coroanei maghiare, iar mai apoi ai imperiului dualist.

O serie de factori social-politici, neprielnici românilor din Transilvania, a impus dezvoltarea unui obiectiv fundamental de renaștere națională prin emiterea tezei apariției unui stat unitar – "cadru de păstrare, de organizare și de dezvoltare al corpului național în ansamblu și al fiecărui individ care compunea acest corp"⁴. Cu siguranță, acest ideal nu ar fi fost posibil fără efortul cumulat al întregii populații românești din arcul carpatic, momentele 1859-1866, 1877-1881 și 1916-1920 jucând un rol semnificativ în dobândirea caracterului unitar și indivizibil al statului român.

Primul Război Mondial a reprezentat pentru românii din Transilvania ducerea la îndeplinire a unității politice ce avea să devină căminul tuturor românilor. Actul de la Alba Iulia a încununat idealul național de unificare, fiind totodată actul de naștere a unei națiuni moderne și democratice, făurită prin consensul tuturor minorităților ce aveau să se găsească în interiorul granițelor sale, garantându-li-se protecție și dreptul la prezervarea identității culturale.

Faptul că Adunarea Națională Maghiară de Cluj din 22 decembrie 1918 s-a pronunțat în favoarea menținerii cadrului proiectului Consiliului Național Maghiar din Transilvania de încorporare a Transilvaniei în granițele Republicii Democratice Ungare⁵ sub auspiciile dreptului de „libertate deplină [...] și autoguvernare pentru toate naționalitățile, într-o Ungarie unită și

---

³ Ca limite geografice ale „Ținutului Secuiesc”

⁴ Ioan Aurel Pop, 'Unitatea Națională Sau Făurirea României Moderne', in *Scurtă Istorie a Românilor* (București: Litera, 2019), 332–421.

⁵ Republica a luat ființă în 16 noiembrie 1918 ca încercare de coagulare a proiectului de reformare națională a lui Károlyi Mihály.

intactă teritorial⁶ a fost încă o dovadă că cele două grupuri etnice vor continua să-și dispute dreptul de guvernare asupra regiunii.

Semnarea Tratatului de la Trianon⁷ a avut o dublă semnificație, recunoscând idealurile națiunilor română și maghiară:

- A consfințit dreptul națiunii maghiare de a-și constitui un stat independent⁸;
- A garantat dreptul la autodeterminare a grupurilor etnice conlocuitoare din Transilvania;

Mai mult decât atât, Tratatul a asigurat, analog celor de la de la Saint-Germain-en-Laye și Neuilly, garantarea respectării drepturilor minorităților naționale de pe teritoriul statelor semnatare, o clauză extrem de importantă pentru asigurarea unui climat de securitate sigur.

În ceea ce privește recunoașterea, protejarea și promovarea identității minorităților naționale de pe teritoriul său, România și-a dovedit capacitatea politică și socială integratoare, chiar dacă, dictatura de extremă-dreaptă a condus la apariția unei politici de exterminare în masă a evreilor și a populației rome, în timp ce dictatura național-comunistă⁹ a obligat minoritățile la abandonarea propriei identități.

Ungaria a adoptat și ea o serie de reforme menite să asigure protecția minorităților naționale de pe teritoriul său¹⁰. Folosindu-se de suflul nou dat de către sfârșitul primului Război Mondial, guvernul de la Budapesta a considerat absolut necesară edificarea unei legislații care să asigure un climat de bună conviețuire între maghiari și minoritățile naționale. Însă ideea generală din mentalul societății cum că Tratatul de la Trianon a însemnat o eroare istorică și o nedreptate făcută Ungariei a împiedicat implementarea coerentă a acesteia.

Restaurația lui Horthy Miklós a făcut imposibilă relația statului maghiar cu minoritățile naționale, în timp ce raporturile cu România au fost unele dintre cele mai reci, în special datorită pretențiilor teritoriale asupra Transilvaniei și a retrocedării parțiale a acesteia către Ungaria¹¹. Deși aliați în cel de-al doilea Război Mondial, România și Ungaria nu au putut trece peste animozitățile istorice, privindu-se reciproc cu neîncredere și percepându-se ca potențiali factori de risc.

---

⁶ Zoltan Szasz, *The End of Hungarian Rule in Transylvania*, ed. Bela Kopeczi and Zoltan Szasz, vol. III (New York, NY: Colombia University Press, 2002), <http://mek.oszk.hu/03400/03407/html/433.html>.

⁷ Semnat la 4 iunie 1920 între Ungaria (stat succesori al Imperiului Austro-Ungar) și Puterile Aliate.

⁸ Așa cum a fost formulat de rezoluționarii maghiari de la 1848.

⁹ În special după venirea la putere a lui Nicolae Ceaușescu.

¹⁰ Hamza Gábor, 'Traité de Paix de Trianon et La Protection Des Minorités En Hongrie', *Anuario Da Faculdade de Dereito Da Universidade Da Coruña*, no. 11 (2007): 349–58.

¹¹ Arbitrajul germano-italian de la Viena a impus acceptarea necondiționată a cedării Nordului Transilvaniei către Ungaria.

Potrivit lui Larry Watts, acțiunile politice și militare ale lui Horthy aveau ca scop "revizuirea forțată a tratatelor de pace" și "întocmirea unei noi hărți a Europei"¹², fiind totodată expresia unei înalte apercieri pentru anularea recunoașterii Tratatului de la Trianon¹³.

În acest sens, putem deduce faptul că Ungaria a urmărit schimbarea paradigmei păcii impuse în 1919-1920 prin Conferința de la Paris, lucru ce denotă o radicalizare a revizionismului asupra granițelor cu vecinii.

Iată ce nota profesorul Szakály Sándor în cartea *20th century Hungary and the great powers*:

"Conducerea politică maghiară care a avut întotdeauna drept scop revizuirea păcii impuse, simțea că acest lucru nu poate fi realizat decât cu sprijinul activ al Germaniei. Diferitele acorduri economice și comerciale au fost într-o mare măsură determinate de relația militară dintre Ungaria și Germania. În a doua jumătate a anilor 1930, schimburile de experiență și serviciul prestat de tinerii ofițeri maghiari în Germania au devenit foarte importante.[...]"¹⁴.

Neîncrederea românilor în autoritățile maghiare ale vremii s-a datorat și concesiilor pe care Germania nazistă le-a făcut Ungariei prin anexarea sudului Slovaciei în cadrul Primului Arbitraj de la Viena¹⁵, dar și de ambițiilor privind încorporarea Ruteniei în cadrul granițelor maghiare¹⁶.

Astfel, poziția părții române a fost una de îngrijorare cu privire la revendicările teritoriale maghiare și la acțiunile guvernului de la Budapesta privind contestarea Tratatului de la Trianon. Într-o discuție purtată de Ion Antonescu - șef al Marelui Stat Major și Regele Carol al II-lea, se nuanțează pericolul ca "*maghiarii să invadeze Transilvania*"¹⁷, lucru dovedit a fi corect.

Trebuie subliniat faptul că la nivel declarativ, autoritățile maghiare își asumau respectarea drepturilor tuturor cetățenilor aflați în teritoriile ocupate, însă acest lucru se întâmpla printr-o amplă politică de maghiarizare. Drept dovadă, textul articolului 3 cel de-al doilea Arbitraj de la Viena specifică:

"Toți supușii români, stabiliți în această zi pe teritoriul ce urmează a fi cedat de România, dobândesc fără alte formalități naționalitatea ungară [...]"¹⁸.

Nu trebuie uitat faptul că tocmai aceste neîncrederi, alimentate de ascensiunea extremei drepte în România, au transformat climatul socio-politic radical, minoritățile

¹² Larry L. Watts, 'Stabilirea Și Exercițarea Influenței', in *Aliați Incompatibili. România, Finlanda, Ungaria Și al Treilea Reich* (București: Rao, 2014), 133–200.

¹³ Miklos Szinai and Laszlo Szucs, eds., *The Confidential Papers of Admiral Horthy* (Budapesta, 1965).

¹⁴ Sándor Szakály, *20th Century Hungary and the Great Powers*, ed. Ignác Romsics, Atlantic Studies on Society in Change (Boulder, Colo. : Highland Lakes, N.J: Social Science Monographs ; Atlantic Research and Publications, Inc. ; New York : Distributed by Columbia University Press, 1995).

¹⁵ Semnat la 3 noiembrie 1938.

¹⁶ La 15-18 martie 1939 Ungaria ocupă întreaga regiune a Ruteniei.

¹⁷ Watts, 'Stabilirea Și Exercițarea Influenței'.

¹⁸ Historia, „Textul arbitrajului de la Viena (30 august 1940)”, <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/textul-arbitrajului-de-la-viena-30-august-1940>.

naționale fiind văzute mai mult ca o *plagă* națională, motiv pentru care s-au adoptat o serie de represalii îndreptate împotriva cetățenilor români aparținând minorităților naționale.

Forța împrejurărilor sfârșitului celui de-al doilea Război Mondial și adoptarea unei noi forme de guvernare în România și-au pus amprenta asupra dezvoltării minorității maghiare, iar construcția socialismului și edificarea unei noi ordini politice au presupus două direcții de relaționare a românilor cu etnicia maghiari:

- a) Maghiarii din România erau găsiți vinovați de rezultatele celui de-al doilea Arbitraj de la Viena, implicit de dezmembrarea țării;
- b) Noile autorități comuniste și-au găsit susținători printre etnicii maghiari datorită sprijinului pe care aceștia îl acordau ideii de auto-organizare socială.

În aceste condiții, minoritatea maghiară din România a cunoscut diferite evoluții ale relaționării cu autoritățile române: dacă în perioada 1918-1948 minoritatea își putea formula și promova interesele în fața autorităților oficiale, între 1948-1989 republica de tip comunist a limitat drastic puterea și forța de reprezentare a minorităților naționale, delimitarea comunității politice de cea națională făcându-se brutal.

Astfel, comuniștii i-au văzut pe minoritari ca parte a sistemului politic, dar nu și din cea a structurii națiunii române. În anul 1952 s-au pus bazele Regiunii Autonome Maghiare ca formă de organizare politică și socială a comunității etnice maghiare, autoritățile comuniste din România considerând că astfel se va soluționa *problema minorităților*¹⁹. Șaisprezece ani mai târziu, autoritățile vremii au distrus bazele sistemului autonom, considerând că toate minoritățile naționale trebuie asimilate și integrate în structura națională.

Elita culturală maghiară, alături de cea română, a manifestat, pe întreaga perioadă a dictaturii comuniste, o atitudine de disidență, libertatea, respectul față de drepturile omului, apărarea demnității umane, a vieții private și dorința de democratizare fiind idealuri comune.

Cu toate că la început etnicii maghiari au susținut ideea socialistă a unui stat egalitarist, cu timpul lucrurile s-au dovedit a fi un amalgam de opresalii (atât la adresa minorităților, cât și la adresa majorității) – notorie în această speță este epurarea făcută de către PCR în rândurile organelor de conducere, în anii 1982-1984, ca urmare a negaționismului maghiar la adresa edificării națiunii române.

Revoluția română din 1989 a reprezentat momentul în care idealurile tuturor s-au întrepătruns, cetățenii acționând în numele poporului, așa cum principiile fondatoare ale națiunii române moderne din 1918 au fost enunțate. La fel cum în perioada 1920-1930

---

¹⁹ Claudia Tișe, *Administrație Și Politică În Regiunea Autonomă Maghiară (1952-1968)* (Oradea: Editura Universității din Oradea, 2014).

problema maghiară era, în fapt, o problemă națională²⁰, și acum, la începutul anilor 1990, problemele erau naționale, chiar dacă, foarte rapid, au devenit unele inter-etnice²¹.

Tranziția spre o societate democratică – modelul integrativ și proiectul autonomiei

Așa cum am arătat mai sus, în ultima sută de ani interesele comunității maghiare și ale românilor au fost, de cele mai multe ori, divergente, însă în momente de criză, acestea s-au întrepătruns.

Autodeterminarea maghiarilor din România și formarea națiunii române alături de majoritate a reprezentat un punct crucial în supraviețuirea comunităților etnice naționale, statul român înțelegând pe deplin rațiunea drepturilor și libertăților minorităților naționale. Atât prin Constituția din 1923, cât și prin cea post-decembristă, autoritățile române și-au respectat pe deplin angajamentele față de minoritățile etnice regăsite în arealul geografic românesc, acordarea cetățeniei, recunoașterea dreptului de prezervare și promovare a identității culturale și reprezentativitatea fiind elemente ale modernismului constituțional, dar și simboluri ale unei națiuni armonioase.

Așa cum remarca Rogers Brubaker²², identitatea minorităților din Europa Centrală are ca sursă trei principii definitorii: țara-mamă (ce acționează ca un catalizator cultural), suflul național al majorității și elementul ideologic al elitei conducătoare a minorității.

Astfel, după 1990, maghiarii din România, în majoritatea lor, și-au constituit o identitate duală, proprie, prin care loialitatea față de cultura maghiară, dar și față de propriile experiențe istorice și de instituțiile social-politice caracteristice comunității au devenit definitorii. Cu toate acestea, un studiu întreprins de Institutul Pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale²³ relevă faptul că 2/3 dintre respondenți își identifică patria ca fiind statul în care trăiesc. Cu alte cuvinte, principiul enunțat de Edmund Burke conform căruia apartenența la o minoritate națională nu anulează loialitatea față de majoritate²⁴ este valid.

Caracterul democratic al statului român rezultă, pe lângă instituțiile și principiile adoptate, și din drepturile acordate minorităților naționale²⁵, articolul 6 din Constituție

---

²⁰ Nandor Bardi, 'Momente de Cotitură Și Grupări Generaționale În Istoria Minorității Maghiare Din România (1918-1989)', in *Minoritatea Maghiară În Perioada Comunistă*, ed. Agoston Olti and Attila Gido (Cluj-Napoca: Editura Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, 2009), 11–76.

²¹ A se vedea revolta de la Târgu Mureș din 19-21 martie 1990.

²² Rogers Brubaker, 'National Minorities, Nationalizing States, and External National Homelands in the New Europe', in *Nationalism Reframed: Nationhood and the National Question in the New Europe* (Cambridge: Cambridge University Press, 1996), 55–76.

²³ Valer Veres, 'Analiza Comparativă a Identității Minorităților Maghiare Din Bazinul Carpatic' (Editura Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, 2008).

²⁴ Samuel P. Huntington, *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*, Simon&Schuster hardcover ed (New York: Simon & Schuster, 2011).

²⁵ Dana Apostol Tofan et al., *Constituția României: comentariu pe articole* (București: C. H. Beck, 2019).

garantând "dezvoltarea și exprimarea identității persoanelor aparținând minorităților naționale"²⁶.

Mai mult decât atât, statul român recunoaște asociațiile culturale ale minorităților naționale ca fiind organele reprezentative ale acestora, alocându-le dreptul din oficiu la ocuparea unui mandat de deputat în Parlament²⁷.

Deși din 1990 până în prezent nu au mai avut loc confruntări interetnice care să implice mișcări de stradă, acestea s-au desfășurat perpetuu în instituțiile politice, culturale și sociale ale statului român.

Grupul parlamentarilor UDMR a promovat activ proiecte de lege care să confere o autonomie regională comunității maghiare din România, întemeiată pe principii etnice, contrare prevederilor constituționale ce garantează autonomia locală universală²⁸ și „un ansamblu unic de instituții cu putere de decizie politică și juridică”²⁹.

Cea mai recentă încercare de dobândire a autonomiei Ținutului Secuiesc a avut loc în 23 decembrie 2019, când deputații UDMR Biro Zsolt-Istvan și Kulcsar-Terza Jozsef-Gyorgy au sesizat Camera Deputaților cu proiectul de lege privind statutul de autonomie al Ținutului Secuiesc³⁰. Motivele ce au stat la baza acestei inițiative sunt în considerațiile autorilor, mai mult istorice, consemnându-se faptul că "*autonomia practică în regiunea Szekelyfold - Ținutul Secuiesc – Terra Siculorum, prin modelul de organizare al scaunelor secuiești datează din anii 1200*"³¹, în timp ce hiperbolizarea nevoii de protecție devine elementul cheie al inițiativei.

Proiectul de lege inițiat statuează faptul că "*Ținutul Secuiesc devine o regiune autonomă*", cu drept "*de decizie și de gestionare în domeniile care aparțin competențelor sale specifice*", exercitat prin Consiliul de Autodeterminare ales prin vot direct³².

Acest proiect a repus pe tapet "*tensiunea istorică*" dintre români și maghiari pe fondul adoptării tacite de către Camera Deputaților a inițiativei legislative³³, sentimentele naționaliste

²⁶ *Constituția României* (București: Universul Juridic, 2020).

²⁷ În Camera Deputaților activează un grup parlamentar format din 17 deputați aparținând minorităților naționale, altele decât cea maghiară, UDMR făcând notă disonantă prin participarea activă la alegeri și obținerea unui scor electoral de 5%.

²⁸ Apostol Tofan et al., *Constituția României*.

²⁹ Curtea Constituțională a României, 'Decizia Numărul 80/2014 a Curții Constituționale a României' (Monitorul Oficial, 2014).

³⁰ Pl-x numărul 670/2019.

³¹ Zsolt-Istvan Biro and Jozsef-Gyorgy Kulcsar-Terza, 'Expunere de Motive Pl-x 670/2019' (Parlamentul României - Camera Deputaților, 2019), <http://www.cdep.ro/proiecte/2019/600/70/0/em898.pdf>.

³² Zsolt-Istvan Biro and Jozsef-Gyorgy Kulcsar-Terza, 'Propunere Legislativă Privind Statutul de Autonomie al Ținutului Secuiesc' (Parlamentul României - Camera Deputaților, 2019), <http://www.cdep.ro/proiecte/2019/600/70/0/pl898.pdf>.

³³ Este pentru prima dată în treizeci de ani când o propunere referitoare la autonomia Ținutului Secuiesc trece de prima Cameră sesizată.

românești redevin active în încercarea de protejare a existenței lineare a conaționalilor³⁴, mai ales când reacțiile vin din partea Președintelui republicii și a Guvernului.

Dar aceste reacții au venit pe fondul unor derapaje de la cadrul constituțional actual și datorită încălcării principiului unității statului român.

De pildă, ideea fundamentală ce stă la baza proiectului o constituie *dreptul la autodeterminare*, însă acest drept a fost acordat întregii populații din arealul geografic actual în 1918. Mai mult, acest principiu nu se poate aplica, deoarece norma *opinio iuris sive necessitatis* din practica statelor în materia dreptului internațional consacră dreptul la autodeterminare popoarelor din regiunile colonizate. Cu toate că dreptul la autodeterminare beneficiază de un caracter *erga omnes*, aplicabil în mod nediscriminatoriu, principiul conform căruia *"toate statele ar trebui să aibă în vedere faptul că expunerea popoarelor la supunere străină, dominație și exploatare constituie o încălcare a principiului egalității în drepturi și al autodeterminării popoarelor, precum și o negare a drepturilor fundamentale ale omului, contrară Cartei ONU"*³⁵ nu se aplică în mod multiplu, maghiarii din România autodeterminându-se împreună cu etnicii români și formând națiunea.

Acest lucru este extrem de relevant, mai ales în contextul în care ideile revizioniste nu vizează doar România, ci în mare parte, toți vecinii Ungariei, în favoarea cărora au fost cedate teritorii. De pildă, în 2019, ministrul de externe al Croației și-a exprimat poziția de protest față de o ilustrație publicată de către biroul de comunicare a prim-ministrului Orban Viktor în care *"Ungaria este sfâșiată de mâinile croate"*³⁶.

În ceea ce privește relația cu Slovacia, aceasta s-a dovedit cu mul mai tensionată, mai ales în cazul proiectului *Barajele Gabčíkovo – Nagymaros* ce s-a transformat rapid într-o dispută internațională arbitrată de către Curtea Internațională de la Haga. Mai mult, guvernul de la Bratislava a decis să adopte câteva măsuri extrem de controversate în ceea ce privește minoritățile naționale (în special cea maghiară), ca răspuns la revizionismul maghiar. Astfel, începând cu anul 2009, Parlamentul slovac a adus o serie de modificări la legea privind limba de stat, interzicându-se folosirea limbii minorităților în administrație³⁷.

Plecând din acest punct, constatăm că proiectul de autonomie pe criterii etnice este unul ce pune în pericol fundamentul poporului român – *"unitatea și solidaritatea cetățenilor săi"*³⁸. În raport cu prevederile constituționale (în special articolele 1,2 și 121), proiectul de lege devine indezirabil, niciun grup neputând exercita suveranitatea națională în nume propriu.

³⁴ Ștefan Bruno, 'Secuții și Români - Evoluția Unei Neînțelegeri', in *Dimensiunea Urii Interetnice În Secuime*, ed. Ștefan Bruno (București: BCS, 2001), 8–57.

³⁵ Organizația Națiunilor Unite, 'Rezoluția Adunării Generale a ONU 2625', 1970.

³⁶ Croatian News Agency, 'Hungary's Laying Claim to Croatian Territory Unacceptable', Total Croatia News, 2019, <https://www.total-croatia-news.com/politics/36428-hungary>.

³⁷ Národná Rada Slovenskej Republiky, 'Vládny Návrh Zákona, Ktorým Sa Mení a Dopĺňa Zákon Národnej Rady Slovenskej Republiky č. 270/1995 Z. z. o Štátnom Jazyku Slovenskej Republiky v Znení Neskorších Predpisov a o Zmene a Doplnení Niektorých Zákonov', 2009, <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=2764#IICit>.

³⁸ Curtea Constituțională a României, 'Decizia Numărul 80/2014 a Curții Constituționale a României'.

Acest lucru a fost subliniat și de președintele țării, Klaus Iohannis, chiar dacă prin declarațiile sale, acesta a reușit să dea o tușă de naționalism discursului politic public³⁹.

Consensualitatea ordinii juridice și administrative a României, caracterizată printr-o discriminare pozitivă aduce atingere principiilor de protecție a tuturor minorităților naționale. Constatăm faptul că în ultimii treizeci de ani statul român a făcut pași importanți în promovarea drepturilor minorităților naționale, acordând largi spații legislative și sociale de promovare și conservare a identităților. Cu toate acestea, toate prevederile legislative în vigoare conduc spre constituirea infrastructurii politice și sociale critice pentru promovarea identităților minorităților naționale, dar statul ajunge să discrimineze⁴⁰, din rațiuni politice, prin neoferirea accesului egal la această infrastructură, încălcându-se prevederile articolului 6 din Constituție.

Având în vedere cele expuse mai sus și considerând că societatea românească merită să beneficieze de politici publice democratice, prezervând egalitatea în drepturi, acordând totodată protecție totală minorităților naționale invităm la reflecție asupra următoarelor popuneri:

- 1) Dezvoltarea unor canale de dialog legitime între minoritățile naționale și majoritatea etnică din România, contribuind astfel la identificarea problemelor și soluțiilor necesare asigurării protecției minorităților naționale;
- 2) Eliminarea oricăror condiționalități de potențate câștiguri politice/electorale în negocierile privind statutul minorităților naționale din România și acordarea unui tratament egal, nediscriminatoriu comunităților etnice din țară;
- 3) Asigurarea accesului neîngrădit la educație preuniversitară și universitară în limba maternă pentru toți membrii comunităților etnice din România, în respect total față de specificul cultural, material și identitar al respectivei minorități;
- 4) Eliminarea disfuncționalităților dintre minoritățile etnice și autoritățile statale prin adoptarea de acte normative care să permită în mod real prezervarea identităților proprii ale cetățenilor români aparținând minorităților naționale;
- 5) Sancționarea, prin acte normative, a oricărei forme de discriminare interetnică și consolidarea statutului cetățenesc al minorităților naționale;
- 6) Creșterea ratei de investiții suportate de la bugetul de stat pentru îmbunătățirea calității vieții cetățenilor români și modernizarea fondului cultural-identitar al minorităților naționale;
- 7) Adoptarea unei protecții mai eficiente a drepturilor minorităților naționale;
- 8) Adoptarea unor acte normative care să reglementeze statutul juridic al bipatrizilor din România, evitând astfel exploatarea fricilor de *trădare* din partea minorităților naționale.

³⁹ Sancționat de către Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării.

⁴⁰ La nivel național, minoritatea maghiară beneficiază de cele mai multe clase cu predare în limba maternă pentru învățământul preuniversitar, în timp ce învățământul universitar în limba maghiară este asigurat în 5 universități naționale. Restul minorităților naționale sunt vitregite în ceea ce privește învățământul preuniversitar/universitar în limba maternă: de exemplu, singurul liceu cu predare în limba ucraineană se află în Sighetul Marmației, în timp ce pentru minoritatea turco-musulmană aceste clase/grupe nu există.

În concluzie, considerăm că pretențiile privind autonomia Ținutului Secuiesc constituie o consecință a iresponsabilității deopotrivă politicianilor români și maghiari din instituțiile statului român, aceștia exploatând în scop electoral nevoile comunității maghiare.

Statul român a ajuns să se confrunte cu probleme ce țin de integritatea constituțională datorită unor măsuri contraproductive ce au condus la autoizolarea comunității maghiare și la incapacitatea de identificare a problemelor comune, minoritatea maghiară și majoritatea românească plasându-se în antiteză.

Bibliografie:

- Apostol Tofan, Dana, Flavius Antoniu Baias, Valerian Cioclei, Ioan Muraru, and Elena Simina Tănăsescu. *Constituția României: comentariu pe articole*. București: C. H. Beck, 2019.
- Bardi, Nandor. 'Momente de Cotitură Și Grupări Generaționale În Istoria Minorității Maghiare Din România (1918-1989)'. In *Minoritatea Maghiară În Perioada Comunistă*, edited by Agoston Olti and Attila Gido, 11–76. Cluj-Napoca: Editura Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, 2009.
- Biro, Zsolt-Istvan, and Jozsef-Gyorgy Kulcsar-Terza. 'Expunere de Motive Pl-x 670/2019'. Parlamentul României - Camera Deputaților, 2019. <http://www.cdep.ro/proiecte/2019/600/70/0/em898.pdf>.
- . 'Propunere Legislativă Privind Statutul de Autonomie al Ținutului Secuiesc'. Parlamentul României - Camera Deputaților, 2019. <http://www.cdep.ro/proiecte/2019/600/70/0/pl898.pdf>.
- Brubaker, Rogers. 'National Minorities, Nationalizing States, and External National Homelands in the New Europe'. In *Nationalism Reframed: Nationhood and the National Question in the New Europe*, 55–76. Cambridge: Cambridge University Press, 1996.
- Bruno, Ștefan. 'Secuții Și Românii - Evoluția Unei Neînțelegeri'. In *Dimensiunea Urii Interetnice În Secuime*, edited by Ștefan Bruno, 8–57. București: BCS, 2001.
- Constituția României*. București: Universul Juridic, 2020.
- Croatian News Agency. 'Hungary's Laying Claim to Croatian Territory Unacceptable'. Total Croatia News, 2019. <https://www.total-croatia-news.com/politics/36428-hungary>.
- Curtea Constituțională a României. 'Decizia Numărul 80/2014 a Curții Constituționale a României'. Monitorul Oficial, 2014.
- Gábor, Hamza. 'Traité de Paix de Trianon et La Protection Des Minorités En Hongrie'. *Anuario Da Faculdade de Dereito Da Universidade Da Coruña*, no. 11 (2007): 349–58.
- Historia. 'Textul Arbitrajului de La Viena (30 August 1940)', n.d. <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/textul-arbitrajului-de-la-viena-30-august-1940>.
- Huntington, Samuel. 'Vestul Și Restul: Probleme Intercivilizaționale'. In *Ciocnirea Civilizațiilor Și Refacerea Ordinii Mondiale*, 331–78. București: Litera, 2018.
- Huntington, Samuel P. *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. Simon&Schuster hardcover ed. New York: Simon & Schuster, 2011.
- Národná Rada Slovenskej Republiky. 'Vládny Návrh Zákona, Ktorým Sa Mení a Dopĺňa Zákon Národnej Rady Slovenskej Republiky č. 270/1995 Z. z. o Štátnom Jazyku

- Slovenskej Republiky v Znení Neskorších Predpisov a o Zmene a Doplnení Niektorých Zákonov', 2009.
<https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=2764#IICit>.
- Organizația Națiunilor Unite. 'Rezoluția Adunării Generale a ONU 2625', 1970.
- Pop, Ioan Aurel. 'Unitatea Națională Sau Făurirea României Moderne'. In *Scurtă Istorie a Românilor*, 332–421. București: Litera, 2019.
- Szakály, Sándor. *20th Century Hungary and the Great Powers*. Edited by Ignác Romsics. Atlantic Studies on Society in Change. Boulder, Colo. : Highland Lakes, N.J: Social Science Monographs; Atlantic Research and Publications, Inc.; New York: Distributed by Columbia University Press, 1995.
- Szasz, Zoltan. *The End of Hungarian Rule in Transylvania*. Edited by Bela Kopeczi and Zoltan Szasz. Vol. III. New York, NY: Columbia University Press, 2002.
<http://mek.oszk.hu/03400/03407/html/433.html>.
- Szinai, Miklos, and Laszlo Szucs, eds. *The Confidential Papers of Admiral Horthy*. Budapest, 1965.
- Tișe, Claudia. *Administrație Și Politică În Regiunea Autonomă Maghiară (1952-1968)*. Oradea: Editura Universității din Oradea, 2014.
- Veres, Valer. 'Analiza Comparativă a Identității Minorităților Maghiare Din Bazinul Carpatic'. Editura Institutului pentru Studiarea Problemelor Minorităților Naționale, 2008.
- Watts, Larry L. 'Stabilirea Și Exerțarea Influenței'. In *Aliați Incompatibili. România, Finlanda, Ungaria Și al Treilea Reich*, 133–200. București: Rao, 2014.

© Copyright Asociația Experts for Security and Global Affairs (ESGA)

București, Romania

2020

www.esga.ro